

Пропозиції
до проекту Закону України
«Про внесення змін до Закону України
«Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» щодо
вдосконалення порядку отримання, декларування та поводження з
вогнепальною зброєю»
*(реєстр. № 9538 від 28.07.2023 р.)**

Законопроект розроблено з метою впорядкування правил поводження цивільними особами із вогнепальною зброєю та боєприпасами до неї в умовах дії воєнного стану, надання цивільним особам права декларувати та застосовувати у протидії збройній агресії проти України наявну у них вогнепальну зброю, залишену (покинуту) чи здобуту у будь-який інший спосіб.

Визнаючи необхідність удосконалення порядку декларування та поводження цивільними особами із вогнепальною зброєю та боєприпасами до неї у зв'язку з участю у відсічі та стримуванні збройної агресії російської федерації, вважаємо за доцільне висловити такі міркування.

1. Концептуальною вимогою, на якій має ґрунтуватися законопроект, має бути передбачене у статті 1 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» від 21.09.1999 р. № 1075-XIV¹ загальне поняття «військового майна», у тому числі всіх видів озброєння, як виключно *державного майна*. Це дає підстави вважати захоплену у противника (або залишену ним), знайдену або здобуту у будь-який спосіб відповідну вогнепальну зброю та боєприпаси до неї виключно державним майном, тобто майном, що є власністю держави.

Відповідно до статті 2 згаданого Закону застосування цивільними особами вогнепальної зброї, отриманої відповідно до цього Закону, здійснюється *аналогічно до застосування зброї військовослужбовцями* під час виконання ними завдань щодо відсічі збройної агресії проти України в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України. Тобто, вказана зброя в обов'язковому порядку має бути спочатку передана (прийнята) до компетентних органів державної влади, задекларована (зареєстрована) там як державне майно, після чого отримана цивільними особами з метою участі у відсічі та стримуванні збройної агресії в порядку, передбаченому законом.

У зв'язку з цим вбачається за доцільне пропоновану редакцію частини другої статті 1 проекту доповнити реченням: *«Передана до органів (підрозділів) Національної поліції та задекларована (зареєстрована) у цих органах вогнепальна зброя...»*, далі по тексту.

Про зобов'язання передачі знайденої зброї до органів Національної поліції України для її подальшої перевірки й обліку йдеться у статті 29 «Знайдена цивільна вогнепальна зброя та бойові припаси» проекту Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (реєстр. № 5708 від 25.06.2021), прийнятому за основу 23.02.2022 року².

¹ Про правовий режим майна у Збройних Силах України : Закон України від 21.09.1999 р. № 1075- XIV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-14#n56>

² Про право на цивільну вогнепальну зброю: проект Закону України реєстр. № 5708 від 25.06.2021 р.
URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190>

2. Пропоновані зміни та доповнення до статті 1 потребують конкретизації обставини знаходження чи одержання вказаної вогнепальної зброї, інші особливі ознаки такої зброї, як обов'язкові умови для її декларування (реєстрації) в органах Національної поліції України. Наявність у Законі цих відомостей створила би правові підстави для прирівнювання статусу цієї зброї із вогнепальною зброєю, яку цивільні особи можуть отримувати для участі у відсічі та стримуванні збройної агресії російської федерації відповідно до порядку та вимог, встановлених Міністерством внутрішніх справ України, як це наразі передбачено чинною редакцією зазначеної статті.

Правова невизначеність пропонованих змін, пов'язана із відсутністю таких даних, може призвести до декларування та легалізації будь-якої вогнепальної зброї, у тому числі тієї, яка використовується не для відсічі та стримування збройної агресії, а в інших цілях, ніж передбачені статтею 1 Закону «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України».

Задля чіткої визначеності законодавчих вимог щодо статусу, умов зберігання та застосування вогнепальної зброї та боєприпасів до неї частину шосту статті 1 проекту доцільно доповнити положенням про те, що порядок зберігання та реєстрації такої зброї визначається статутами Збройних Сил України та іншими законами.

3. Правила носіння, зберігання і перевезення вогнепальної зброї та боєприпасів до неї цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії російської федерації та/або інших держав, а також облік, реалізація й утилізація задекларованої вогнепальної зброї та боєприпасів до неї пропонується визначати Міністерством внутрішніх справ України (статті 2, 3 проекту).

Проте враховуючи, що названі правила регулюють вкрай важливі суспільні відносини, які мають великий суспільний резонанс, безпосередньо впливають на стан безпеки громадян, визначають правові гарантії дотримання життя та здоров'я людини під час опору збройній агресії, основні вимоги щодо них доцільно передбачити на рівні саме цього Закону, а не підзаконного відомчого нормативно-правового акта.

Аналогічним чином норми згаданого вище проекту Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (реєстр. № 5708 від 25.06.2021), прийнятому за основу 23.02.2022 року, регламентують підстави та порядок зберігання, передачі, носіння, транспортування, використання та застосування фізичними особами цивільної вогнепальної зброї та боєприпасів до неї, їх вилучення та утилізації (відповідно статті 31, 32, 34, 39, 36, 38 проекту цього Закону).

У законопроекті пропонується збільшити передбачений у статті 3 Закону строк, протягом якого цивільні особи зобов'язані здати отриману або задекларовану ними вогнепальну зброю і невикористані боєприпаси до неї до органів (підрозділів) Національної поліції України після припинення або скасування дії воєнного стану в Україні, з 10 днів, як це передбачено чинною редакцією, до 90 днів.

Проте будь-яке обґрунтування такого істотного (у дев'ять разів) збільшення строку для здачі вогнепальної зброї та невикористаних до неї

боєприпасів після припинення або скасування дії воєнного стану відсутні. У подальшому це може мати негативні суспільні наслідки у вигляді зростання кількості кримінальних правопорушень, у тому числі тяжких та особливо тяжких, що вчинятимуться із застосуванням такої зброї.

У назві та тексті законопроекту використовується термін «декларування» вогнепальної зброї та боєприпасів до неї. Водночас чинне законодавство передбачає, що в органах Національної поліції така зброя не декларується, а *реєструється*.

Правові засади реєстрації вогнепальної зброї та боєприпасів до неї цивільними особами визначені, насамперед, у Законі України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Зокрема, у статті 26 цього Закону передбачено порядок формування та ведення Національною поліцією реєстрів і баз даних щодо зброї, яка перебуває у володінні та користуванні фізичних осіб³.

Правила щодо ведення обліку вогнепальної зброї та боєприпасів до неї визначені у Наказі Міністра внутрішніх справ України № 622 від 21.08.1998 р. «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів»⁴.

Будь-яких посилань на «декларування» або випадків використання такого терміну у зазначених та інших нормативно-правових актах, що регламентують ведення обліку та формування баз даних щодо вогнепальної зброї та боєприпасів до неї, немає.

У Розділі II проекту Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (реєстр. № 5708 від 25.06.2021), прийнятому за основу 23.02.2022 року, також зазначається про порядок обліку та ведення реєстру цивільної вогнепальної зброї, тобто про процедуру її реєстрації.

За своїм смисловим навантаженням терміни «декларування» та «реєстрація» мають різне значення. Сутність декларування полягає в «...офіційному сповіщенні (оголошенні) про початок, настання, створення чогось, тощо»⁵. Тобто, мова йде про інформування когось щодо наявності певних фактів, предметів, матеріальних об'єктів тощо.

Водночас «реєстрація» – це процедурно інша дія, яка має на меті «...внесення до відповідних списків, реєстру або спеціальних книг чи журналів відомостей щодо будь-яких осіб, ... майна або матеріальних об'єктів, документів, ... запис чи фіксація ... певних фактів, подій та явищ з метою їх обліку і контролю, засвідчення дійсності та надання їм законного (легітимного)

³ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-14#n56>

⁴ Наказ Міністра внутрішніх справ України № 622 від 21.08.1998 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>

⁵ Тлумачення терміну Декларування. Тлумачний словник. URL: <https://goroh.pp.ua/%D0%A1%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D1%96%D0%BC%D1%96%D1%8F/%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%80%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B8>

*статусу»*⁶. Тобто, реєстрація передбачає, передусім, процедуру запису, фіксації у спеціальних документах певних відомостей, у тому числі про матеріальні об'єкти, з метою їх обліку та надання законного статусу.

Останнє визначення повністю відповідає меті та предмету законопроекту, спрямованому на вдосконалення правового порядку отримання та надання легального статусу знайдених, захоплених у противника або здобутих у будь-який інший спосіб вогнепальній зброї та боєприпасам до неї, що використовуються цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії російської федерації.

З огляду на викладене, вбачається за доцільне замінити термін «декларування», який пропонується використовувати у законопроекті, на термін «реєстрація» у всіх відповідних відмінках.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*